

1. Określenie zabytku (definition)			2. Materiał, technika (material, technique)		Nr (No.)
PŁASKORZEŻBA - PLON			beton (zaprawa cementowa z kruszywem kamiennym) zbrojony, odlew, polichromowanie		11.
3. Styl (style)	4. Czas powstania (date)	5. Autor, warsztat, szkoła (author)	6. Wymiary: (dimensions:)	7. Liczba (quantity)	WARSZAWA
wczesny socrealizm	1947	Jerzy Jarnuszkiewicz	265 x 190 x 4,5 wys. (h), x szer. (w), x głęb. (d)	1	miejsowość (locality)
8. Historia (history)					WARSZAWA
Budynek, na którym umieszczona płaskorzeźba Plon pochodzi z lat 30-tych XX stulecia. W czasie powojennej odbudowy w ramach projektu zagospodarowania Saskiej Kępy, którym kierował Bohdan Lachert, postanowiono otworzyć przestrzeń miejską. Projekt obejmował: zniesienie ogrodzeń przydomowych, poszerzenie ulic i chodników, oświetlenie ulic niskimi, parkowymi latarniami, ustawienie ław betonowych wspartych na murkach z dzikiego kamienia oraz udekorowanie ul. Katowickiej rzeźbami wolnostojącymi i płaskorzeźbami. Projektowi przyświecała idea "demokratyzacji przestrzeni i jej kompozycji, uspołecznienie mieszkańców i poszanowanie wspólnej własności". Natomiast "bezpośredni kontakt z rzeźbą stojącą na chodniku, nie ogrodzoną barierą, miał służyć zbliżeniu artysty i społeczeństwa, a rzeźbę uczynić bliską i naturalną". Jak pisał w Architekturze z 1948 r.					gmina (community)
9. Opis, znaki, sygnatury, napisy (description, marks, signatures, inscriptions)					warszawski
Płaskorzeźba umieszczona na elewacji budynku, wykończona ciemną cegłą klinkierową, przedstawiająca scenę figuralną, zatytułowaną "Plon". Scena rodzajowa złożona z trzech postaci - dwóch kobiet i dziecka oraz rozpościerającego nad nimi swe konary drzewa, którego gałęzie uginają się pod obfitością jabłek. Po prawej stronie kompozycji stoi młoda kobieta zwrócona przodem do widza, w lekkim kontrapoście, z głową lekko odwróconą w lewą stronę; na głowie szeroki kosz wypełniony owocami; odziana w długą prostą suknię o materii przylegającej do ciała; lewe ramię odstonięte, ręka swobodnie wzdłuż ciała, podtrzymuje suknię; prawa ręka podniesiona do góry, podtrzymuje kosz; stopy bosc. Po drugiej stronie kompozycji, nieco niżej, stoi w trzech czwartych, tyłem do widza druga kobieta, niosąca oburącz, przed sobą kłosa zboża. Jej suknia krótsza, sięgająca długością łydek; odstawiająca prawe, lekko ugięte kolano; z krótkimi rękawkami, przewiązana w pasie. Głowa kobiety ukazana z profilu; włosy przewiązane szeroką wstążką i zebrane w kok; twarz o miękkim modelunku z migdałową oprawą oczu. Pomiędzy kobietami					powiat (district)
					MAZOWIECKIE
					województwo (voivodship)
10. Źródła i bibliografia (sources and literature)					12. Miejsce przechowania (location)
Bohdan Lachert, <i>Ulice Saskiej Kępy</i> , [w:] <i>Architektura</i> 1948, nr. 4, s. 1-6; Hanna Faryna - Paszkiewicz, <i>Saska Kępa</i> , Warszawa 2001, s.95-97; Tomasz Urzykowski, <i>Kto ocali zabytkową płaskorzeźbę na Saskiej Kępie?</i> , [w:] <i>Gazeta Stołeczna</i> , Warszawa, 19.07.2010;					elewacja budynku przy ul. Zwycięzców 11, od strony ul. Katowickiej
13. Właściciel, jego adres (owner's address)					13. Właściciel, jego adres (owner's address)
Wspólnota Mieszkaniowa, ul. Zwycięzców 11, 03-936 Warszawa					
14. Udostępnienie (accessibility)					14. Udostępnienie (accessibility)
dostępne					
15. Data i nr rejestru (designation, date, No)					15. Data i nr rejestru (designation, date, No)
23.01.2011 B-296					
16. Akta (records)					16. Akta (records)
17. Ikonografia i negatywy fotograficzne, Nr (iconography and negatives, No.)					17. Ikonografia i negatywy fotograficzne, Nr (iconography and negatives, No.)
foto - Ligia Kwiatkowska					

18. Stan zachowania i potrzeby konserwatorskie (state of preservation and conservation needs)

Stan zachowania bardzo zły: płaskorzeźba popękana, brak częściowo postaci dziecka (głowa, lewe ramię i noga) oraz całkowity brak owieczki (w tych miejscach wystają rdzewiejące druty zbrojeniowe); polichromia spękana, częściowo złuszczone; materiał z którego wykonana płaskorzeźba ulega erozji na skutek opadów atmosferycznych (perforacja materiału i częściowe wypłukanie cementu widoczne w dolnej części płaskorzeźby, zwłaszcza w części mocowania obiektu śrubami do podłoża). Dodatkowo płaskorzeźba w znacznej części odspojona od elewacji - grozi jej całkowite odpadnięcie i zniszczenie. W pierwszej kolejności niezbędne zabezpieczenie rzeźby a następnie konserwacja (sklejenie pęknięć, uzupełnienie ubytków materiału, zabezpieczenie przed korozją, nałożenie nowej polichromii) i być może rekonstrukcja brakującej części.

a. Data i nazwisko wpisującego (date and recorder's name)
sierpień 2010 r. Ligia Kwiatkowska

19. Konserwacja (conservation)

a. Czas trwania (duration)

b. Wykonawca (conservator)

20. Uwagi (remarks)

c.d. opisu: stoi w rozkroku mały chłopiec przytrzymujący w rączkach dwie duże ryby. Widoczna noga i ręka dziecka - pulchne, nagie. Ubytek płaskorzeźby w części lewego ramienia i nogi dziecka oraz brak głowy. Brak również owieczki, znajdującej się niegdyś u stóp chłopca. Płaskorzeźba polichromowana białą farbą, mocowana do elewacji budynku potężnymi metalowymi bolcami. Scena figuralna ukazująca postacie w klasycznych strojach na tle ciemnego, brązowego klinkieru nawiązuje stylistycznie do antycznych kamei. Tematyka pracującego ludu, zbierającego plody ziemi, wspomniane nawiązanie do sztuki klasycznej a także sposób przedstawienia fizjonomii modeli (proste formy pomimo miękkiego modelunku, dorodne kształty postaci o bosych stopach), wpisują obiekt w rodzący się nurt socrealizmu (oficjalnie w Polsce wprowadzony od 1949 pod presją wiceministra Włodzimierza Sokorskiego).

21. Założył kartę (filled by)

sierpień 2010 r. Ligia Kwiatkowska

*Wykonano z funduszy
Miasta Stołecznego Warszawy*

22. Sprawdził (checked by), data (date)

Wkładka do karty zabytku ruchomego:

Warszawa

PŁASKORZEŻBA - PLON

elevacja budynku,
ul. Zwycięzców 11

c.d. historia: B. Lachert: „dzieci siadają na granitowej rzeźbie, wyobrażającej borsuka, mogą dotykać kosmatego brzucha niedźwiadka, podziwiać kamiennego rówieśnika trzymającego w rękach zabawkę”.

Rzeźbiarskie dekoracje dla ozdobienia ul. Katowickiej, wykonała Pracownia Rzeźbiarska Biura Odbudowy Stolicy, kierowana przez J. Jarnuszkiewicza. Jak pisze w "Architekturze" B. Lachert: "artyści rzeźbiarze S. Momot, S. Sikora, J. Trenarowski bezinteresownie ofiarowali swą pracę dla upiększenia ulicy i wykonali rzeźby w granicie lub odlewane z uszlachetnionego betonu". Wśród rzeźb był *Borsuk* (wyk. Józef Trenarowski), *Niedźwiadek* (wyk. Stanisław Sikora), *Chłopiec z żaglówką* (wyk. Stefan Momot), fontanna *Niedźwiadek igrający z rybą* oraz płaskorzeźba *Plon* (wyk. Jerzy Jarnuszkiewicz). Do dziś pozostał tylko obtłuczony *Plon* i fragmenty fontanny, reszta uległa zniszczeniu. Rzeźby ustawione na ul. Katowickiej stanowiły nurt realistyczny. Płaskorzeźba *Plon* różniła się od pozostałych elementów rzeźbiarskich zarówno tematem jak i artystycznym wyrazem. Pod koniec lat 40-tych XX stulecia rodziła ona głosy polemiki, potem została uznana za prekursorkę estetyki socrealistycznej.

Jerzy Jarnuszkiewicz (1919-2005) jest także autorem pomnika Małego Powstańca w Warszawie oraz płaskorzeźb na elewacji przedszkola na Mariensztacie oraz Hutnika i Nauczycielki na MDM-ie a także dekoracji rzeźbiarskiej Trasy W-Z.

Wykonała kartę: Ligia Kwiatkowska

Wkładka do karty zabytku ruchomego:

PLASKORZEŻBA - PLON

Warszawa

elewacja budynku,
ul. Zwycięzców 11

Wykonała kartę: Ligia Kwiatkowska

pierwotny wygląd płaskorzeźby *Plon*
z okładki *Architektury* 1948 nr 4